ילדי ישראל בפולין של היום

מאת שליחו המיוחד של „הארץ״ ש. פאמאָט

„הרי לפניך מאָנדאָלק גויאזדה, שבמשך שנתיים היה פגוע בארגז של פחם וכיום אין בכותו עוד לצערו שלושה צעדים על רגליו״ —

והנה רואות עיניך את הילדה מאָרישה, שכשנה וחצי הסתתרה מאחורי ארון, שב־דירת אשה נוצרית. פעם הוכרחה האשה להמלט מביתה הואיל ונודע לאנטישמיים שהיא מסתירה יהודים ואימו לרצחה נפש. מרוב בהלה השאירה את הילדה היהודית

בית הילדים באוסבטצק בקצה משמאל: מאָ נדאָלאָק גויאזדה, שנשמר כשנתיים מהגר־מים בארגז, וכעת אינו יכול ללכת. בקצה מימין: מאָרישה, ששנה וחצי הסתירוה.

לבדה. עברו יום, יומיים ושלושה והילדה נשארה בסקומה ללא מזון וטיפול עד שנגיעה לאסיסת כוחות בלי לדעת כיצד לצאת מסחבורה. עוברים ושבים שמעו יללתה ואנחותיה ואשה חדרה בכוח לדירה והצילה את הילדה כשזו היתה במ־צב של התעלפות וכמעט־נסיסה. כיום נמ־צאת ילדה זו בבית־הבראה הואקופאני ואין עוד חשש לחייה. — —

הרבה את הנער מוניאָ רוזנסראנץ בן ה־15 מן העיר גראבוב, השקוע יומם ולילה במחקרים ועיונים כשהמספר 9967 חרות בבשר ידו השמאלית והעצבות — פנת חלקו בחיים.

ולולי נצלם גם את מאָרישה צונג שאף לא שימש הארון אכסניה במשך שנה, ואת הרבי מיציו ואָנאָצקה, שני יתומים שעמדו במחנה־המות כרתו ברית ידידות אשר במרוצת הימים נהפכה לאהבת יל־דות פתוחה ואת „סומאָק־בלי־שם״, שאין לדעת את שם משפחתו, מי היו הוריו ומקום הולדתו הוא בא.

„ולמה זה אתה מסיר את מבטך, מן הילד, שנרדם בישבו על המדרגות, תר־דמה מפושכת. הרי והו הנער שמאז ראה את אביו ואמו שחוסים במסה לא יוסיף עוד לישון במסה אלא רק על המדרגות. — אסון בפני עצמו. כל תינוק שראביה שלמה...

הניצולים

אני עומד, כולי המום. מסתכל, מקשיב ואינני יודע מה להשיב. איומים מדי הסי־עורים הקטנים ומחרידים הילדים־לדוג־מה. שאותם אני צריך לצלם או שאת צי־לומם אני רואה.

[illegible] אל אימה ששמעתיה מפי מח־נכה יהודיה, פטרוסקת בפולין שלמען הגנת ילדי ישראל התקשה בשם נוצרי [illegible] אונקה כלפי „העולם החי

אשה שאל השד השמאלית שלה היה קשור בחוט ברזל תינוק שגופו היה מלא פצעי הענויים. הנאהבים והנעימים בחייהם וב־מותם לא נסרדו.

חלושים, בעלי־מום, מתרפאים, מבריאים — וכה חביבים הם הניצולים שראיתים בבתי היתומים ובמוסדות ההבראה שהוק־מו למענם במקומות שונים בפולין ע״י הועד היהודי המרכזי בפולין וע״י תנועות התחיה הלאומית „איחוד״ ו„ליגה״. שוב הם מעלים חיוך נועם על שפתותיהם, שוב הם רוקדים ב־מעגל וסובבים בחו־רשות, שרים סזמוני ילדים ואף מתבד־חים בשמעם דבר בידוח מפי המחב־כות.

אמנם אין הם יור־עים לטיפת ידה של אם אוהבת ונשיקות אב מה טעמן. מחנ־כים ממלאים את מקום האבות ואף על פי כן מורגשת משהו משמחת ה־חיים אצל התינוקות הניצולים.

אני ניגש לילדה ד מודה ושואל אותה: מה שמך? הנשאלת מסתכלת בי תחילה במבטי־מבחן חודרים וכעבור דקה היא משיבה: אם אוקראיני אתה השואל, הרי ששמי סאָלולה סאָניוק, אם גרמני אתה אזי שמי: הרמינה מסינגר ואם פולני אתה אזי תקרא לי בשם מאריה קורלובסקה. — ואם יהודי אנוכי? — הפסקתי את דבריה.

— „אל תדבר בקול רם! יכולים להרוג אותך״.

— ילדה זו למדה בעל פה את כל שמו־תיה לפי ההשתיכות הלאומית בהתאם לצו־רך השעה, ורק מפני שמה היהודי ברחה עד ששכחה אותו לחלוטין. ורק זאת עדיין היא זוכרת שדי היה להזכיר בימים המרים שם יהודי כדי ליהרג.

ואולי גם זאת עלי לספר לכם שכאשר נתתי לאחת הילדות היתומות שוקולאדה הריחה תחילה, אחר כך לקקה את קצה הטבלה ורק לבסוף העיזה וטעמה את הממ־תק. וכל זה למה? — משום שנערה זו עדיין אינה בטוחה. אם בשוקולאדה לא הסמינו רעל כשם שעשו הגרמנים בתח־בולותיהם להרעיל ילדים יהודיים בשוקו־לאדה מורעלה...

5000

כחמשת אלפים ילדים יהודיים ניצלו מ־שלושה ורבע מיליון יהודי פולין. 5000 — מספרם, אך מספר זה אינו מעיד בשום אופן, כי כל הילדים האלה אמנם ניצלו בגופם ובנפשם. „לא מעט ביניהם הם חל־לים־חיים״ — גילו לי מחנכים יודעי־דבר. ואף שמעתי שיש קצת ילדים ש„ניצלו״ רק במרכאות...

בחדשים הראשונים של שנת 1945: יל־דינו־יתומינו יוצאים מן ה„בונקרים״, מן המרתפים הסתומים, מהחדרים המבודדים, מהארובות, מהאורווה והדיר, מן הארונות והארגזים. לא כיצורים חיים אלא כצללי־דמיות. שהגיעו עד גבול כוח הסבל. פה ושם מביאים תינוקות מהמחנות ומיערות הפארטיזאנים. כמעט לכל ילד מספר חרות על ידו וראשו מגולח. המתבגרים תוהים ומבקשים לשוא את אבא ואמא ואילו התינוקות אינם יודעים את מי לבקש ומה לבקש.

נער אחד בורח ממחנה הניצולים אל מקום הגיטו בקאטושין, שם נמצאת, ככי־כול, אמו. השני שמע שאביו חי בבונקר ליד צ׳אנסטוחוב והתאזר כגבר והלך לשם ברגל מהלך עשרות קילומטרים. הוא הגיע לבונקר ומצא את אביו — מת.

אך יש גם בר־מזל, שגילה את מקום אחיו החי או את אמו שלבשה צורת נוצ־ריה וכנוצריה ניצלה. בכי מצער ובכי משמחה משמשים בערבוביה.

פה ושם מתגלים בני משפחה יחידים

אברה׳מלה (אברמאָק) הנוהג לישון על המד־רגות מאז ראה את הוריו רצוחים במיסה.

הנראים כחוזרים מ„עולם אחר״. מזמן לזמן נפוצות השמועות שברובן נפוצו בכונה תחילה להרגיע את הילדים — ש„הרבה הורים נמצאים עדיין בגרמניה וישובו במ־הרה״.

„יום הולד״ויום בא ואתם היאוש והאמונה. ילדים רבים אחוזים עדיין פחד מפני אדם וצלו של אדם, מפני קול מצוה ואף מפני בת־קול. חלומותיהם — חלומות בל־הות.

הועד היהודי המרכזי, שנוסד זה עתה, מקים משרד הרשמה ארעי לריכוז בני הנוער, להבראתם והרגעת רוחם. כן מקי־מים בית ילדים ראשון באוסווצקי. עובר זמן קצר ומוקמים בתים דומים בוסטיביה, בביאלסקו, בחודוב, בהאלאנובאק, בקראַ־קוי, בצ׳נסטוחוב, בפשאמישל, בפיאסטו־ליש, בזאקופאני.

מצב הילדים מעמיד את האחראים לגור־לם בפני הכרח לפתוח מיד סאנאטוריום לילדים חולים במחלת השחפת לשם ריפוי ולשם פעולה מונעת. אמצעים כספיים רבים דרושים לכך, אך הכרח הוא ואין להמתין עוד. וכשהסאנטוריום מוקם בסופליצוב (שמו „בית הילד והאם״) מובאים לכאן מכל פינותיה של פולין המשוחררת ילדים אומללים שהצלת חייהם לא הביאה אתה הצלת בריאותם. רופאים ואחיות יהודיים — מן המעטים שניצלו — מתגיסים להצלת הנפגעים. החסונים ניצולים והחלושים מר־בים את קברותיהם של יתומי־ישראל, שעם מותם נמחק כליל כל זכר לעשרות ומאות משפחות יהודיות.

יוני 1945. סיכום ראשון ממעשי בראשית בשטח ההצלה של הגופות הרכים.

(סוף בעמוד 6, טור 1—2)

ילדי יתומים פולנים בדרכם האחרונה לתא הגאזים